

יצא לאור ע"י

מוכון
ברכת נפתלי

להוצאת ספרי רבוה"ק זצלה"ה
ע"ש הרה"צ רבי נפתלי צבי בן כ"ק
אדמו"ר רבי ברוך זצ"ל מווישיזא
מאנסי נ"י.

שארית מנחם

אמרות טהורות, דיבורים קדושים, ערבים ומתוקים, בדרך פרד"ם
מאת כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי מנחם מענדיל מווישיזא זי"ע

תזו"מ - פרקי אבות

פרשת תזריע

בתהלים (י"ט י"ד) אז איתם וניקיתי מפשע רב, א"ז רומז למילה
שהוא בשמיני גימ' א"ז, אית"ם הר"ת אם תוציא יקר מזולל
בח' חותם אמת, ועי"ז וניקיתי מפשע רב שנמחלן העוונות של
כל העומדים שם ואמר עוד יהיו לרצון אמרי פי, דהיינו כפיו
וכברכתו יהיה.

וראה הכהן אחרי הכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו וגו'
טמא הוא וגו'. י"ל והנה הכהן שהוא הצדיק, היה להפך מ"נגע"
שהוא בעצבות ל"ענג" שהוא בשמחה, ואם ראה הכהן אחר
הכבס במימי הדעת (עיין ירושלמי שבת פ"ב ה"א) וכבסו
לדעת" את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו, פי' את האות
ה"עין" שלו להעמידה מתחילה לעשות ענ"ג שהוא עדן נהר גן,
טמא הוא. והנה להפוך מנגע לענג מעצבות לשמחה, שבת
מסוגל לזה, ע"כ היתה הסגירה שבעת ימים ושבת בתוכם, וזה
מרומז בפסוק (ישעי' נ"ח י"ג) וקראת לשבת ענ"ג. ובוזה יש
לפרש דברי האר"י הק' באתקינו סעודתא נעבוד לון כתרין וכו'
בשבעין עטורין דעל גבי חמשיין, ר"ל נעביד לן כתרין ע"י אות ע'
וזהו בשבעין עטורין להשימו על גבי חמשיין על האות נ'
שבגימ' חמשיין, היינו שתתחיל התיבה ענג בעי"ן ולא נגע בנו"ן.

פרשת מצורע

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. הנה
הדבר פשוט דכל אחד ואחד מישראל רוצה למות נקי בטהרה
(בלי חטא), רק העיקר הוא שצריך גם לחיות בטהרה, ונרמז
בכתוב (להלן ט"ו ל"א) והזרתם את בני"י מטמאתם, כי ולא
ימותו בטמאתם, וזש"ה זאת תהיה תורת המצורע, דצריך
להורות ולורז את המצורע שישב בעוד מועד כי בודאי גם הוא
רוצה שביום טהרתו והובא אל הכהן דא קב"ה (סנהדרין ל"ט
ע"א).

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. ימול ר"ת יסודו מעפר וסופו
לעפר, וההתבוננות בזה צריך להביא את האדם לשבירת הלב,
שהוא זבחי אלהים וכמאמר הכתוב (תהלים נ"א י"ט) זבחי
אלהים רוח נשברה, ועי"כ נזכה לווערבה לה' מנחת יהודה
(מלאכי ג' ד'), שהר"ת מכוון להנ"ל, שע"י רוח נשברה ערבים
ומתקבלים קרבנות ישראל. ועל ידי הר"ת הנ"ל המעורר לענוה
ושפלות הרוח יחיה בתחיית המתים (עיין בגמרא סוטה ה')
ע"א, עה"כ הקיצו ורננו שוכני עפר, שוכני בעפר לא נאמר אלא
שוכני עפר, מי שנעשה שכן לעפר בחייו הוא עתיד לעמוד
בתחיית המתים, וע"כ הוא ר"ת וזכרם לא יסף מזרעם (אסתר
ט' כ"ח), וע"ד הגמ' תענית (ה' ע"ב) מה זרעו בחיים אף הוא
בחיים, וזה שאמר הכתוב ימול בשר ערלתו, ערלת הלב
שרומז לתשובה, והוא על ידי התבוננות בשפלותו, וימול כנ"ל
שהוא ר"ת יסודו מעפר וסופו לעפר.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. י"ל עפ"י הגמ' בב"מ (פ"ה ע"א)
כל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה
מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, והנה
כמו"כ י"ל דהמל את בנו ג"כ נקרא מוציא יקר מזולל, ממילא
כפי וברכתו תהיה, וכמו שאומרים בשם הרה"ק ר' שלמה
מקרלין זי"ע מה שקורין למי שעושה שמחה בעל שמחה כי
הוא בעל על השמחה להשפיעה לאחרים, וכמו"כ מוחלין לו
עונותיו, וכמובא בספח"ק בני יששכר לפרש מש"א גבי פנחס
זה אליהו ויכפר על בני ישראל, עי"ש בארוכה שמביא בשם
המדרש שהקב"ה מוחל העונות לכל העומדים אצל הברית.
וזהו אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, רומז להמל את בנו שהוא
מוציא יקר מזולל כנ"ל, ואז כפי תהיה כברכתו תהיה כי הוא
בעל על השמחה להשפיעה גם לאחרים. וזה י"ל מרומז

סובל משינוי וסת שהיא תחילת חולי מעיים, וזשה"כ זאת תהיה "תורת" המצורע, דהיינו שהתורה תהיה תקנתו של מוציא רע זה עני שכל ימיו רעים ר"ל.

ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות. וברש"י לפי שהנגעים באים על לשון הרע, וי"ל דהנה כתיב (משלי י"ח כ"א) מות וחיים ביד לשון, וא"י בגמ' (נדרים ס"ד ע"ב) מצורע חשוב כמות, ולכן הר"ת של נצור לשונך מרע (תהלים ל"ד י"ד) מכוונים להר"ת של להציל ממות נפשם (שם ק"ט ל"א), והוא על דרך שאינא בגמרא (ערוכין ט"ו ע"ב) שבמערבא היו אומרים לשון תליתאי קטיל תליתאי הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו, ועוד שם בגמ', א"ר חמא בר חנינא מה תקנתן של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה שנא' מרפא לשון עץ חיים עיי"ש, וזה שרומז הכתוב שהעצה להציל ממות נפשם ולהושיע משופטי נפשו הוא ע"י נצור לשונך מרע, שלא לפגום הפה, ואם כבר פגם לשונו ות"ח הוא עצתו לטהר פיו ע"י לימוד התורה, ונרמז בר"ת מתורתך לא נטיתי, שגם מכוון לר"ת הנ"ל. ושומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשובר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. איתא בספרים אליכ"ם אותיות מיכא"ל המליץ יושר על ישראל, והמליצה הוא כי טוען כי לא אלמן ישראל מאלהיו (ירמי' נ"א ה') שהר"ת הוא מיכא"ל, וכל ישראל אומרים מי יתן לי אבר כיונה אעופה אשכונה (תהלים נ"ה ז') שהר"ת הוא ג"כ מיכא"ל (כי אות א' משתמש לכ"פ כידוע), וזהו וירא אליכ"ם כבוד ה', ולא נדיה אלמן מאלהינו ית"ש סלה.

פרקי אבות פרק ב'

משנה א'

בי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיהו ותפארת לו מן האדם. י"ל דהנה שיטת ש"ס בבלי (ע"י רפ"ק דיבמות ה', ובס' גינת ורדים להפרמ"ג כלל ט') דעשה דקודם הדיבור עדיף מעשה דלאחר הדיבור (דלא כשיטת הירושלמי המובא בתוס' קידושין ל"ח ע"א ד"ה אקרוי דעשה דקודם הדיבור לא דחי ל"ת דלאחר הדיבור) וממילא הא דתשובה מהני לדחות כל העבירות הוא משום דהוי קודם הדיבור (ע"י פסחים נ"ד ע"א) שבעה דברים נבראו קודם בריאת העולם וכו' תשובה דכתיב בטרם הרים ילדו וגו' תשב אנוש עד דכא "ותאמר" שובו בני אדם ועיין מהרש"א (נדרים ל"ט ע"ב) שמבריות העולם ותאמר שובו בני אדם, ובבראשית (ד' ז')

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע. הקשה באור החיים הק' דמהו הלשון "והובא אל הכהן" דמשמע בעל כרחו, והו"ל לומר "ובא אל הכהן". ועוד הקשו המפרשים דהו"ל לומר והנה נרפא הצרוע מן נגע הצרעת, ולא להיפך. ויש לומר, דהנה איתא (אבות פ"ג מ"א) עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה וכו' לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ועוד איתא (שם פ"ד מ"ט) ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, והנה מצינו בגמ' (סנהדרין ל"ט ע"א) דהקדוש ברוך הוא נקרא כהן. ועל פי זה יש לפרש "זאת תהיה תורת המצורע" היינו המוציא רע, שרוצה להוציא את עצמו מהיצר הרע הנקרא רע ולהתרחק ממנו, ולזאת העצה "ביום טהרתו והובא אל הכהן" שיזכור אשר ביום טהרתו, היינו לאחר פטירתו ויצאתו מן העולם הזה שהוא יום טהרתו שמטהרין אותו כדרך מנהג הטהרה שעושין למת רח"ל, ואז "והובא אל הכהן" היינו שישים אל לבו שיובא בעל כרחו אל הכהן היינו הקדוש ברוך הוא ויצטרך ליתן לפניו דין וחשבון.

והנה עיקר הדין וחשבון והעונש הוא על החטאים שעשה מדעתו ומרצונו, דעליהם צריך לחזור בתשובה גמורה בעודו בעולם הזה, מה שאין כן על החטאים שנכשל בהם באונס, אזי אונס רחמנא פטריה, ואף שגם הם פוגמים ח"ו, מ"מ אינו נענש עליהם, וכשעושה תשובה גמורה על החטאים שעשה מדעתו ומרצונו, אז מתנקה ומתרפא ממילא מן הכל. וזהו מאמר הכתוב "וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת" היינו שעשה תשובה שלימה על כל החטאים והעונות שהם "מן הצרוע" ממנו דייקא, שעשה מרצונו, אז בוודאי כבר נרפא לו לגמרי ממילא על העונות שהם. אינם "מן הצרוע" אלא מחמת אונס ודו"ק.

זאת תהיה תורת המצורע וגו'. ע"ד שפירשנו הפ' בתהלים (ק"ט צ"ב) לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני, דהנה מי שהוא עני ואין לו במה לקנות קרבן יש לו עצה ע"י לימוד התורה, ע"ד אומרים ז"ל (מנחות ק"י ע"א) כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת וכו' והוי כאילו הקריב כל הקרבנות כולן, וזשה"כ לולי תורתך שעשועי אז אבדתי, בחטאי ח"ו, בעיני, כשאין לי לקנות קרבן. והנה על הפסוק (משלי ט"ו ט"ו) כל ימי עני רעים, אמרו חז"ל (כתובות ק"י ע"ב) שזה קאי על עני שאפילו בשבת ויו"ט שיש לו מה לאכול, מ"מ רעים הם, שע"כ

אצל קין הלא אם תיטיב שאת ואם לא וגו' ובתרגום אם תיטיב עובדך ישתבק לך ואם לא תיטיב עובדך ליום דינא חטאת נטיר ודעתיד לאתפרעא מנך, ועי' ברמב"ן (שם), ומשום הכי איתא בפסחים (ס"ו ע"א) ואדם אחד יש שעלה מ"בבל" והלל הבבלי שמו, דהלל ס"ל עשה דוחה ל"ת (מנחות מ' ע"א) כשיטת הבבלי ויודע שפסח דוחה שבת משום עשה דוחה ל"ת.

והנה מעיקרי התשובה להיות לבו נשבר בקרבו בחי' כל שהוא שאין בו ממש, ומידת ענוה יש ללמוד כבי' משמו ית' שם הוי' שבמילואו יו"ד ה"א וא"ו ה"א עולה מס' מ"ה, וכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו (מגילה ל"א ע"א) וזה שאמרו חכמינו (שבת ק"ג ע"א) מצינו שם קטן משם גדול, ר"ל למדנו שם קטן להיות עניו משם גדול, וזה שאמר רבי איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם "כל שהוא" הרומו לענוה דכיון שתפארת הוא לעושיה, הקב"ה (עין תוס' נדרים כ"ג ע"א) כל שכן שתפארת לו מן האדם, קרוין מחומר, וד"ל. והנה הירד"ן הוא אותיות ה"ר די"ן, ורומז להיצר הרע שנקרא הר (עי' סוכה נ"ב ע"א) וזה מרומז במש"א (כריתות ו' ע"א) שהוא השטן המעורר דין, וזה מרומז במש"א מעלה עשן כל שהוא ר' נתן הבבלי אומר אף כיפת הירדן כל שהוא. עש"ן נוט' עולם שנה נפש, להעלות כ"ז הוא ע"י כל שהוא, ענוה, ר' נתן ה"בבלי" אומר אף כיפת הירדן, הדינים המתעוררים ע"י השטן היצה"ר ג"כ אפשר להמתיק ע"י כל שהוא, ענוה המביא לתשובה שמכיר חטאו ומכניע את הדינים ע"י תשובה שהוא עשה דקודם הדיבור שהוא עדיף מעשה דאחר הדיבור, וכשיטת הלל "הבבלי", וד"ל.

רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהוא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. ואפ"ל בהקדמת דברי האלשי"ך הק' על הפסוק ויך לב דוד וגו', בדבר המסופק אם לעשותו או לחדול ינסה מקצת לעשות ואז יראה אם לעשות או לחדול, וז"ש רבינו הקדוש איזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם "כל שהוא" מקצת יעשה מקודם אם תפארת היא לעושיה יעשה ויהיה לו גם תפארת מן האדם.

הסתכל בשלושה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך וכו'. אפ"ל עפ"י הפירוש על הפ' (יחזקאל א' כ"ו) דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, שמוסב על יעקב אבינו ע"ה שצורתו חקוקה בכסא הכבוד ובעוה"ר השליך משמים ארץ תפארת ישראל (מדרש איכה ב' א') בעת החורבן צורת יעקב אבינו לארץ, ובקשתינו הוא שובה ישראל עד ה' אלהיך (הושע

י"ד ב') שובה ישראל, היינו דמות יעקב אבינו ע"ה, עד ה' אלהיך למקומו בכסא הכבוד ע"י התשובה, וזש"נ במשנה הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, ע"י דע מ"ה גימ' אד"ם למעלה היינו דמות האדם יעקב אבינו ע"ה שצורתו תחזור למעלה למקומה בכה"כ "ממך" זה תלוי במעשיך.

דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. עי' בהקדמת שו"ת חת"ם סופר חיו"ד לפרש הפסוק דכתיב גבי מלך והיתה עמו, התורה שכתב לו, וקרא בו כל ימי חייו, שהמלך ישא בחיקו תורת ה' ושם ימצא כתוב כל הקורות ותולדות ימי חייו, ושיעור הכתוב כך שאת כל ימי חייו יקרא מעל ספר תורת אלהים, וזש"א דע מה למעלה ממך לפעמים עין רואה, ברוח הקודש, ולפעמים אוזן שומעת, בת קול, וכל מעשיך וקורות חייו בספר שעמו נכתבים.

משנה ב'

רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך וכו'. ויל"ד למה כאן נקט הלשון דרך ארץ ואח"כ נקט וכל תורה שאין עמה מלאכה, ויל"ד דהנה מצינו בגמ' (כתובות ק"ג ע"ב) שרבינו הק' ציוה לבני רבן גמליאל הנשיא, וא"ל בני נהוג נשיאותך ברמה זרוק מרה בתלמידים ע"ש. וזי"ל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, דהיינו בזמן שיש להתלמידים דרך ארץ לפני רבם, אז יש קיום לתורה שתתקיים בהם, ובזה מיושב דלמה כאן נקט הל' דרך ארץ ואח"כ מלאכה, דכאן בא לרמוז על הדרך ארץ של תלמידים לרבם ולא על מלאכה ממש.

משנה ג'

הו זיהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם וכו' נראין כאוהבין וכו'. אפשר לומר עפ"י שאיתא בספה"ק תורת חיים (פר' תצא) כי עיקר מלחמת היצר הוא בדבר הרשות באכילה ושתייה, ובאמת אין דבר בעולם שיהיה דבר הרשות רק או מצוה או עבירה ח"ו, וזהו כי תצא למלחמה על אויבך וברש"י שם במלחמת הרשות הכתוב מדבר, וזהו אמרם ז"ל הו זיהירין ברשות, דדברי הרשות שבאמת אינם ורק נראין כאוהבין בשעת הנאתו ואין עומדין לאדם בשעת דחקו, שאין דבר רשות רק עבירה או מצוה, וכדפי' בתו"ח שם מה שאיתא בפ"ו דאבות שדוד למד מאחיתופל שני דברים בלבד וקראו רבו אלופו ומיודעו, היינו שלמד שרק "ב' דברים" יש עבירה או מצוה, וזה יש לרמוז בגמ'

(סנהדרין צ"ח ע"א) אמר ר' יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב, פי' בדור היודע שאין רשות רק חייב או זכאי אז יבוא משיח במהרה בימינו.

משנה ט'

א"ל צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם וכו' ר"ש אומר הרואה את הנולד. וי"ל דדרך ישרה קאי על התורה, דהנה מצינו (קידושין ב' ע"ב) שהתורה נקראת דרך כדכתיב והודעת להם את הדרך ילכו בה, והתנא בא ללמדינו דאע"פ שהוא כבר ת"ח גדול ויודע כל התורה, מ"מ יחזיק עצמו בענוה, והעצה לזה הוא שיזכור שגם התינוק כשהוא במעי אמו יודע את כל התורה (נדה ל' ע"ב) וא"כ מה שהוא אינו שוכח הוא מתנת אלוקים ולא מכוחו, וזהו כונת המשנה, איזוהי דרך ישרה וכו', היינו באיזה אופן יתנהג שלימוד התורה תהא בדרך הישרה, שלא יביאנו לגאות ח"ו, ע"ז אמר ר"ש הרואה את הנולד, היינו שישים אל לבו דהנולד בהיותו במעי אמו ג"כ ידע כל התורה, וזהו גם כונת הפ' (משלי כ"ז א') אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום, ר"ל אל תתהלל בתורתך, ליום מחר, לעזה"ב שהוא מחר לאחר זמן, שיתנהג בגאות, כי לא תדע מה ילד יום, שנראה שאינך ידוע החילוק גבי ילד קודם שנולד לאחר שנולד, וכשתדע זאת תבין דאין לך במה להתגאות.

משנה י'

ושוב יום אחד לפני מיתתך. בגמ' פסחים (ו' ע"א) אי' שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח שלוש יום, ויש ליתן טעם למה דווקא שלשים יום, והוא עפ"י המשנה שוב יום אחד לפני מיתתך והוא שמא ימות למחר, והוא רק משנת חסידים דבאמת לזמן מועט לא חיישינן למיתה (עיין סוכה כ"ג ע"א), רק לשלושים יום שהוא זמן מרובה חיישינן עיין פי' הרא"ש נדרים ד' ע"ב), ולכך לשלושים יום לכו"ע דורשין אולי אין לו זכות להגיע לימי החג, ויקיים מצות החג ע"ד אמרם ז"ל (סוף מנחות) כל הלומד פר' עולה כאילו הקריב עולה, ובזכות הלימוד וההכנה לקראת החג יזכהו השי"ת להגיע להחג.

משנה י"ב

ר' יוסי אומר וכו' והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך. מי שהולך במלבושים קרועים ובלוים ונושא טבעת יקרה הוא חסר

דעה כיון שהוא כנוס זהב באף וכו' רק לפעמים יש לו תירוץ שאינו רוצה למכרה שהוא ירושה ומזכרת מאבותיו, וכן הוא באיש שיש בו מדות גרועות והוא בעל תורה, וזה שאמר ר' יוסי התקן עצמך במדות טובות ללמוד תורה שאינו ירושה לך, וע"כ אין לבוא בשער המלך ללמוד תורה"ק בלבוש שק של מדות רעות רח"ל.

משנה י"ג

ר' שמעון אומר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע. יש לומר על פי מאמר ר' שמעון בן יוחאי (מנחות צ"ט ע"ב) שאפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ספר התורה הזה מפך, ועי' רש"י שבועות (ב' ע"ב) סתם ר"ש ר' שמעון בן יוחאי, וזה שאמר כאן ר' שמעון הוי זהיר בק"ש ובתפילה, ואל תעש תפילתך לצאת עי"כ "קבע" קביעת עתים לתורה. וכמו שסיים במנחות שם שדבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ.

וכשאתה מתפלל אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום. בגמ' (ברכות ח' ע"א) אימתי עת רצון בזמן שהציבור מתפללין דהן אל כביר לא ימאס, וכתב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היה עמדי, וזש"א ר"ש וכשאתה מתפלל ביחידות או אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, אבל כשמתפלל עם הציבור זכותא דרבים גדול ומסייעו ממילא שיהיה תפילתו רחמים ותחנונים לפני המקום וד"ל.

ר"ש אומר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, וכשאתה מתפלל וכו', ואל תהי רשע בפני עצמך. עיין בפ' הרע"ב ואני שמעתי אל תהי רשע בדבר זה שתפרוש מן הצבור ותעמוד בפני עצמך, י"ל עפ"י"מ דאי' בגמ' (ברכות ז' ע"א) אימתי עת רצון בזמן שהצבור מתפללין, וי"ל הטעם בזה דכשהתפלה ביחיד יש מקום לס"מ לקטרג, משא"כ בצבור כשבא לביהמ"ד להתפלל עם הצבור, כי צבור נוס' צדיקים בינונים ורשעים, דבזה נותנים חלק גם להם"מ שלא יקטרג על ישראל ואז מקבל השי"ת התפילות, ועיין מש"כ בזה בזה"ק פקודי (דף רל"ז) דבכ"מ יש ליתן חלק מעט למקטרג כדי להשתיקו, ועיין בחת"ם סופר (תו"מ פר' תצא) שפי' בזה הסמיכות של במספר ארבעים יכנו ללא תחסום שור בדישו, שהטעם שבצרי חדא שלא ללקות ארבעים ממש שהוא מספר הקדושה, הוא שאין לבער הקליפה לגמרי, וזה לא תחסום שור בדישו, ולכך קאמר הסמיכות לא

יוסיף להכותו משום לא תחסום שור בדישו, וכן נתנו טעם (עי' בספר גליא רזא) לשעיר המשתלה, בזה כדי ליתן חלק להם"מ שהוא השטן המסטין.

וזה י"ל בפ"י המשנה וכשאתה מתפלל וכו', ואל תהי רשע בפני עצמך, שלא תפרוש מן הצבור כפי"ה רע"ב, דכיון שבצבור יש גם רשעים, וכפי שרמוז בר"ת, ובה נסתמין המקטרגים. וזה י"ל בפ"י הכתוב (תהלים נ"ה ט"ז) ישיא מות עלימו ירדו שאול חיים כי רעות במגורם, פי' דלכך נגזר עלינו גזירות רעות, יען כי רעות במגורם, בביתם, בקרבם, ולא באו לבית המדרש להתפלל עם הצבור, לבטל הקטרוגים, ה' ישמרנו. ובמק"א כתבנו שבזה יש גם ליתן טעם לסעודת סיום של מסכתא וש"ס שעושים סעודה להנאת הגוף ליתן גם חלק מעט להנ"ל, ואז לא משתכח מקטרגא בגוי קדישא דילן וכל טוב לנו.